

לרן,

שחזר ממסע בין כוכבים

עם שלל חלומות ורשמים

שיספיקו לעוד הרבה שנים

עד 120!

המסע משם לכאן

22.5.15 - 11.4.15

תהליך ההערה של רן היה ארוך ומבוקר. מהניסיון הראשון והקצר בבוקרו של יום שישי ה-17 לאפריל, שלאחריו הוא הורדם שוב, ועד לאותו בוקר ב-24 לאפריל, בו נכנסתי לחדרו בטיפול נמרץ ומצאתי אותו יושב על הכורסא משוחרר מרוב הצינורות, כולל הטובוס, ער וחייכני. "ברוך השב - wellcome" צעקתי בהתרגשות, כשענת, שהייתה במסדרון, אצה רצה פנימה לא מאמינה למראה עינייה.

מאותו הרגע בו שוחררו מיתרי קולו מהטובוס האימתני, שלח את קולו בכל: בדיבור (לחש צרוד ולא ברור) בניסיונות תקשור מילוליים (מבולבלים ועמומים), ובשירה!: קשה היה להבינו - גם בגלל מיתריו הפצועים, וגם בגלל הסמים שעדיין הערו לוורידיו ושנעו ממנו מלהיות ממוקד ועירני.

25.4.15: בשלבי התעוררות ובהכרה מקוטעת, אחרי ביקורו של עמוס, רן לא מפסיק לשיר. המילים: "עמוס, עמוס, עמוס... הלחן: עממי... הוא מזכיר את אמא של עמוס. אני סקפטית לגבי חיבורו למציאות, שואלת אותו לשמה "שושנה" ענה בלחש. עוד סימן טוב.

27.4.15: הוא מועבר מטיפול נמרץ לפנימית א', ובמצבו חלה נסיגה גדולה. בבוקר אני מגיעה לראות אותו כאוב, צועק, חסר מנוחה ומתקשר בקושי. באמצעות ניד ראש ועפעפיים הצלחתי לנחש מה מציק לו. מצבו הכללי הפחיד, וענת שידעתי אותה לכך הגיעה במהירות להרים את המחלקה ואת חבר מיודעיה על טיל. בזמן שהיא ארגנה את העברתו חזרה לטיפול נמרץ, אני ניסיתי לטפל בכאבי הרגליים שלו. התיקשור נעשה בדרך השלילה, באמצעות דנדודי ראש לשלילת מה שלא כואב לו, תוך הצבעה על חלקי גופו השונים. נשארה רק האפשרות שמדובר ברגליים.

28.4.15: בלילה הוא הועבר חזרה לטיפול נמרץ לידיהם המסורות של פרופ' סורקין, ד"ר דהאן וצוותיהם, והכל התחיל להתייצב ולהשתפר.

30.4.15: יום של נקודת מפנה. אני במשמרת לידו מ-14:00, כשלקראת 15:00 מגיעים אורי וחניק, וזמן קצר אחריהם מגיע גם אורון. בחדר נמצאים גיא, אני, אורי, חניק ואורון. רן שוכב במיטה ער, מנסה לומר משהו, אבל הלחש צרוד ולא ברור. אני מתקרבת אליו והוא חוזר על משהו שנשמע כמו "נילי דגן". חשבתי שאיני שומעת היטב ושאלתי אותו "נילי דגן?! והוא הנהן. ביקשתי שידבר לאט וברור והוא הוסיף בלחש "כתבה ספר על כפר סבא"... מאותו רגע היה ברור לי שהוא "בעניינים". אורי התיישב סמוך אליו על כסא, אורון וגיא עמדו לימינו, ואני תפקדתי כרמקול וכמכונת תרגום. הוא לחש ואני דיברתי. הזיכרונות שהעלה משיריה של נילי שלחו אותנו אל רבקה ויעקב, אל הרפת, אל אורי ורן הקטנים שיעקב היה מזמינם לצפות בהמלטות, ולהצטרף אליו למסע חלוקת כדי החלב, עם החמור והעגלה. הזיכרונות היו כל כך צלולים ונקיים שבשלב מסוים הוא תיאר לנו את גג הרפת שחלק מרעפיו, שהיו בצבע שונה, יצרו את הכתובת "התש"ח"...! אורי, לא רק שאישר הכל אלא אף תרם והוסיף מזיכרונותיו שלו. אורון נדהם: "אבא, אף פעם לא סיפרת שהיו לכם דודים בכפר סבא!", רן, קולט בבהירות את מה שבסביבתו, מצביע על אורון ומניף בהמשך את אצבעו כלפי אורי בניזיפת "נו, נו, נו..." כאומר - איך זה שהוא לא יודע!?

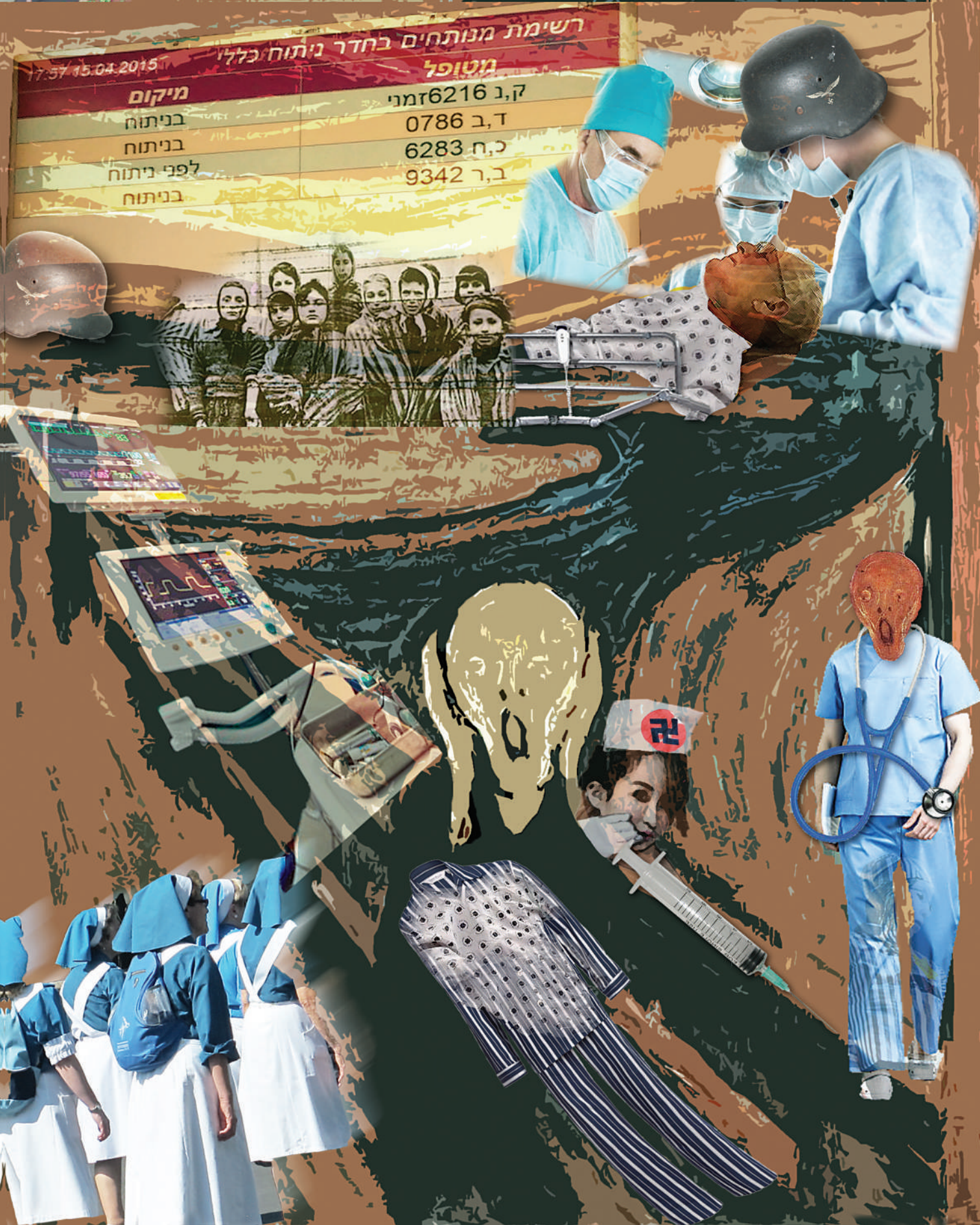
מתוך "ילדה של פעם" / נילי דגן

מה שילדים לא מבינים

הגיע מכתב מרוסקה,
הכל סודי נורא...!
דודה פרל מגיעה
כרוח סערה

סבתא מורידה סנר,
מגלישה את הלפתן.
כלנו נרגשים, יושבים
יחד לשלחן

סבתא קוראת ברזית
ופרל מסבירה באידיש
למה במקום עברית
הגדולים מדברים גיבריש?

יד ענוגה

מילים: זלמו שניאור
לחן: עממי ערבי
שנת כתיבה: 1906

[א]
הי, יד ענוגה הייתה לה -
איש לא העז געת בה.
זוג שפתייה שני חו -
רק לנשיקות נוצרו הו,
הי, אמא, רק לנשיקות נוצרו הו.

[ב]
הי, בלקייה הסכלילות
שחק תמיד ברק-הפז;
נעד תמיד חשק-רז
בלקייה הסכלילות,
הי אמא, בלקייה הסכלילות.

[ג]
הי, אך בליל ההוא תוך,
עת ששטפה צל הסבך,
אז את לבה מסרה לו,
את כל לבה מסרה לו,
הי, אמא, את כל לבה מסרה לו.

[ד]
הי, עין שחנה הייתה לה -
אור וצל התנגשו בה.
על מצחה נעד עור,
של הילדות מלא הוד,
הי, אמא, של הילדות מלא הוד.

[ה]
קוצת ערמון הייתה לה
שתי כתפיה בסו בה;
ולתזה - לבו לש,
ריח קיץ ויקוד אש.
הי, אמא, ריח קיץ ויקוד אש.

[ט]
הי, ויהי ערב, ויהי ליל
חך נשקו צל אל צל
אז את לבה מסרה לו,
את כל לבה מסרה לו,
הי, אמא, את כל לבה מסרה לו.

בשלב מסוים הזכרתי את שיר הערש "יד ענוגה" שעל פי סיפורי אורי ורן אבא היה שר להם כשהיו קטנים. אורי לא זכר את הלחן ואורון וגיא בכלל לא ידעו באיזה שיר מדובר. התחלתי לזמזם את הלחן בהיסוס, ותוך כדי כך, פתחתי בסולרי את "זמרשת" ושרתי אותו עם המילים. לתדהמתי התווסף אלי "קול ב" רם, צרוד ונלהב. רן שאג את השיר ללא מילים, ושנינו, בדואט בלתי אפשרי, הקפצנו את האחיות שליד המחשב בחוץ, אל חלון החדר. אורון וגיא התגלגלו מצחוק. ההתלהבות של רן גרמה לו לעשות את מה שעוד באותו הבוקר, אנדריאה הפיזיותרפיסטית חשבה לבלתי אפשרי - הוא הניף גבוה את ידיו, כשכל הצנרת שבהן מיטלטלת מצד לצד, כמנצח על חבורת זמר דמיונית. לסיום השמעתי לו את "יד ענוגה" בביצועה של עפרה חזה, בסולרי, להנאתו הרבה.

יצאנו מהחדר נרגשים ומחויכים, לתמיהתה של ענת שעבדה עם המחשב בחדר ההמתנה, וסיפרנו לה ולבני שבדיוק הגיע, על החוויה שהייתה לנו. כשבני אץ פנימה בניסיון להיאחז בשוליה של החוויה, רן כבר נרדם מותש.

צלצלתי באותו הערב לנילי וסיפרתי לה איזה גירוי היווה הספר שלה מבחינת רן. היא כל כך התרגשה שהייתי צריכה לעצור בעדה מלרוץ לבקרו כבר למחרת.... את ההשלמות הם כבר עשו כשרן היה במרכז השיקום.

אותו אחר צהריים היה ה-restart של רן. הוא פרמט מחדש את זיכרונותיו כשהוא בונה אותם בסדר כרונולוגי על ציר הזמן, נדבך אחר נדבך, צלולים וזכים כמו ברגע היוולדם.

1.5.15: בני מספר לי שהיה ויכוח באיזה גיל ולמה נעשו רן ועמוס "ברוגז", מתי השלימו, ואיך. אני מבררת עם עמוס וזה מיידע אותי שהריב החל בבת מצווה של רותי לרנר. את תהליך ה"שולם" החלו במהלך השירות הצבאי, כשהפיוס הסופי היה כבר באוניברסיטה....

2.5.15: אני מנסה לברר את הנושא עם רן. הוא מאשר לחלוטין את גרסתו של עמוס, טוען שזוכר למה הם רבו אבל מסרב לפרט. שומר על עמימות ונמלט לעולם השנינה. ההסתרה מוכיחה שהוא כבר בשליטה - אם הוא מסוגל לברור את זיכרונותיו עד כדי הסתרת חלק מהם, הוא כנראה כבר במודעות מלאה....

בהמשכו של אותו היום, כשהגיעה דבורקה לבקר, כבר לא הפליא לשמוע את רן, שדיבורו היה צלול יותר, מזכיר לה נשכחות מילדותה בטבריה. איך הם התפנו בזמן מלחמת השחרור מטבריה אל דבורה ונפתלי בנתניה, איך כעסה מולקה על חברותיה של דבורקה שלא גילו חברות טובה, ולא בחרו בצילומיה בתחרות הצילומים של הצלם "נפתלי עין גב" ("אני לא זוכרת את הפרטים" אמרה דבורקה, "אבל זה מתאים לאמא שלי"....).

9.5.15: אני מתלבטת אם לספר לרן שראובן נצר נפטר. מחליטה בחיוב, והסיפורים זורמים: הביקורים של ראובן בכפר סבא כל אימת שהיה נוסע לתל אביב במסגרת תפקידו כגזבר משמר העמק, ההסתודדויות שלו עם אבא, חבילות כסף צרורות בגומיות עבות, המועברות לראובן כפיקדון, או הלוואה... שאלתי את רן לטיבה של "העיסקה" שנירקמה ביניהם (אם אמנם הייתה כזו), והוא התעצבן ולא ענה. מה שזכר לציין הוא שאבא אמר שהוא בוטח בראובן כי "זה ראובן, כי זה קיבוץ, וכי זה משמר העמק". אולי אבא היה מלווה להם, או מפקיד אצלם; אולי היו זקוקים למזומנים ואצל אבא הצטברו כאלו. לא ברור לי. בני זכר תהליך הפוך: שראובן היה מפקיד אצל אבא, אולי מחשש לסחוב אתו מזומנים לעיר הגדולה מלאת השודדים... אבל נראה לי שתיאורו הפלסטי של רן, תואם יותר את המציאות. דבר אחד

ברור לי מעל לכל ספק - לא ראובן ולא אבא, "סרגלים" ידועים, היו "דילרים" מהסוג הלא כשר.

12.5.15: אני במשמרת בוקר. רן במיטתו, מדווח על עוללות הלילה - מחלומותיו ועד השומרת ("הנאצית"), שלא הרשתה לו להוריד את מעקה המיטה בשלוש בלילה ולטייל במחלקה. בין 8:30-9:30, ובין הודעת ווטס אפ אחת לשנייה (מעדי המתעדכנת "במצב"), אני רושמת את חלומותיו. ב־10:00 הוא כבר אחרי כמה כפות גבינה, לבן ורסק תפוחים, מנמנם.

אני מתקשה לרשום את חלומותיו במדויק. חוששת לעכב אותו ולשבש את רצף הסיפורים, ולכן מדלגת פה ושם על מילים. העברית, התחביר, והמונחים בהם הוא משתמש, מגיעים היישר מבית מדרשו של חיים שלי.

מה שרשום להלן הינו כמעט "נאמן למקור", לטרמינולוגיה שלו, ולהיגיון השמור לחלומות בלבד. יש בו קוקטייל שמרכיביו מגיעים מהשואה, מימי כפר סבא הקטנה, מהבריטים, מדמויות בילדות, מהסוסים והפרות של סביבת הילדות, מזיכרונות המשפחה, ואפילו כאלה הקשורים לשדה מנוחה הקטנה. לחלקם הוא נותן פרשנות ומחפש את ההיגיון שבהם, את האחרים הוא מתרץ כאלגוריות...

אני משתדלת להביא את הדברים כלשונם - בסדר בו סופרו, חסרי היגיון, וללא פרשנות, להוציא מה שנמצא בסוגריים מרובעים:

רן חלם על ילדים בשואה. ילדים והוריהם. כשהוא רצה לטייל בשלוש בלילה נראה היה לו תמוה ואכזרי ששומרת הלילה שלו, שדמתה בעיניו לנאצית, אוסרת עליו לעשות משהו רק בגלל השעה המאוחרת. בשלוש בלילה, כשנרצחו ילדים, אף אחד לא שאל אותם מה השעה! יש סוסים בחלום. ובכפר סבא היו סוסים עם צוואר ארוך עם שיער מסורק, שצבעם אפור. סוסים יפהיים היו בכפר סבא. ובגלל יופיים איש לא העז לרכב עליהם. ואז הגיע הכורת ולשאלתי מיהו? ענה "הנאצים", ומחליטים להרוג את הסוסים. כל המושבה בְּשוק.

סופרים את הילדים, ומתגלה ילד עודף. והילד העודף, שנשאר למעלה ב"ראש ציפור" [שם מקום/אתר. במציאות שלנו: יער באזור שבע טחנות] מציל את כולם. אמרו שאם יש ילד אחד עודף, בטח יש לו גם הורים היכנשהו, ובטח יש גם עוד ילדים עודפים.

סוג הסוסים הוא כמו אלו שיש לְיָד [משפחה כפר סבאית]. סוסים קלאסיים. מסתבר בכלל שאוכלוסיית כפר סבא הייתה אוכלוסייה של סוסים. וירו בהם, ובגב של פרשי הטֵלְטוּנְגָה*. זה היה לא רחוק מרחוב אוסטושינסקי, איפה שנמרוד [חיימוביץ] גר. העירייה [המועצה] התכנסה לדון ב"מה לעשות עם הגופות". חכמי כפר סבא אמרו "שהגופות ידאגו לעצמם", שהרי האחריות על הגופות ועל הקבורה אינה צריכה לחול על התושבים. מדובר היה בגופות גם של הסוסים וגם של הפרשים. הסוסים היו סוסים גזעיים עדיים באבזרי עור מרשימים, ואת כל זה הלכו לקבור! בסוף הוחלט שהמועצה תדאג לקבורתם משום שהם התחילו להסריח. "גיבורי המועצה" [נאמר בנימה צינית] איתרו שלוש חלקות קבר עשויות ממתכת, במעלה הגבעה הנמצאת בכיוון בית הקברות של מגדיאל. ושם הם נקברו.

אין לקבורה הזו רמז וסימן. ומי שמחפש היום את המקום, לא ימצא אותו. כי כידוע, היהודים שומרים על קברי הגויים, אבל הגויים לא שומרים על קברי היהודים. וזה מתחבר אצל רן להלוויה של משפחה לא אורתודוקסית שהקריבה לנאצים עדר פרות תמורת חייהם [אולי אסוציאציה לסיפור הקוזק הגוּזל, ואבינו הילד, ששחר בחייו בקרסנו, תמורת טבק] זה מזכיר לו את האחים של שרוליק [בן אליהו] שנאלצו לגלות לנאצים את מחבואם של היהודים שהסתתרו בשדה מנוחה, ושאחר כך הוצאו גם הם להורג בידי הנאצים. ורן מתחלחל כשהוא מנסה לדמיון מה עבר עליהם באותה הסיטואציה, ומה עבר על שרוליק כשנחשף לסיפור הזה בביקורו במושבות היהודיות בפלך חרסון בשנות ה־60.

בני המשפחה האורתודוקסית רצו לצאת להלוויה, אבל אמרו להם שבליה לא יוצאים להלוויה [רן עצמו תוהה אם זה לא קשור לאחות הנאצית ש"התעללה" בו בליה, כשלא נתנה לו לצאת מהמיטה...]. אבל המשפחה שלנו היא לא אורתודוקסית,

* לעדות מאזינים אחרים בימים אחרים, הוא ציין שהיו אלה פרשי הנג'אדה, או האנז'ק. הנג'אדה היה ארגון ערבי לאומי שהוקם בארץ ישראל ב־1945. פרשי האנז'ק היו הפרשים האוסטרליים והניו זילנדיים בארץ במלחמת העולם הראשונה.

ואבא השאיר אוטובוס מחוץ לכפר כדי לאסוף את המשפחה שבאה להלוויה, והנה אומרים להם "לא! בלילה לא יוצאים להלוויות!": וזאת הייתה טראומה לא פשוטה [מציין רן בהבעה מלומדת של מבין עניין].

עכשיו מגיעות הפרות... הפרות הן אלגוריה לאוכלוסייה. תחליף כפרה תמורת היהודים, לנאצים. קרבן עולה. אלפי ילדים עולים לשמים, ואף אחד לא שואל אותם אם מעקה המיטה שלהם פתוח או סגור!

מכאן רן משנה פאזה. מחלומות הוא עובר לזיכרונות. אחרי שהכריז בדרמטיות כשנכנסתי בבוקר לחדרו, ש"גלעדי מת", ואחרי שניסיתי להבין מי הוא ומתי הוא מת, וקיבלתי תשובה קצרת רוח: "לפני מאתיים שנה", הבנתי שגלעדי הופיע איכשהו גם הוא בחלומותיו של רן. ועכשיו הוא שב ונזכר בו:

גלעדי, אבא של דן גלעדי, היה איש מאוד עדין ומאוד כיבד את אבא שלנו, ואבא מאוד כיבד אותו. הוא דיבר עברית של שבת ובמבטא קצת רומני. גלעדי היה כרטיסן [הכוונה לקופאין] באגד, מכר כרטיסים בקופה של אגד ברמתיים. בהלוויה של אבא, הדר [חבר אגד אחר שהיה קופאי בקופת אגד ברמתיים יחד עם נחמיה לוברסקי], התעקש לשאת את הארון של אבא [שכמובן היה אלונקה] ואורי צעק: "תקחו את הדר מאבא, כי אין לו מספיק כוח". אבא היה גדול מדי לקבר ובקושי סגרו את הגולל ורן לא שוכח לחברה-קדישא את הביזיון הזה. ממש חילול כבוד המת. ישראל גלעדי עישן פייפ [מקטרת], מהסגנון של דאוס [מהנדס מגני עם, חבר אגד שאבא העריץ. בנו, שהתעורר במלחמת העצמאות, היה אחראיך למלחין ומוזיקאי שהתפרנס מכיוון פסנתרים] ואז הוא התמנה לאיזה ג'וב, שלרן נדמה שהיה קשור בכנסת, למרות שעמוס [ספיר] מכחיש זאת. "יתכן שהוא היה משהו במועצה המקומית. לקראת מותו הוא ארגן לעצמו הספד שתוקצב מאיזשהו גוף, כנראה לפי מספר המילים שבו, ולכן הוא הרחיב את הנאום שוב ושוב. ובהלוויה שלו הילדים נורא צחקו מההספד הארוך והמפורט, כי הם היו בטוחים שהוא הכין מראש וששילמו לו לפי מספר המילים..."

מכאן עובר רן להזכר בכסא הקטן שבבית נדמה לו שקראו לו "פלור". אני מתקנת אותו "קראו לו טבורקָה". נכון, אישר, "פלור" זה משהו שנפל, כך אמרה לו האחות הרוסייה בלילה.

מכאן, אחרי ששאלתי אותו על הביקור של עידו, נזכר רן בלידה של בני:

כשבני נולד, אבא לקח את אורי ואותו לבילינסון באוטובוס. אבא נהג לעמוד במקום שהיה נוח לו, ובכל מקום שעמד בו, האוטובוס היה עוצר לו. כך הם נסעו לבילינסון. בילינסון היה אז בניין בן שלוש קומות ועשרה חדרים. ואבא מחזיק בידיים את אורי ורן ושלושתם עולים למעלה. פתאום יוצאת אישה עם חלוק ומתנפלת על רן בחיבוקים ונישוקים, ורן נשאר אדיש. לא מזהה אותה. אורי היה יותר מנומס וקורקטי. בני היה מתוק, מתוק! "ענק לוחש". אורח - משהו משהו! עם עיניים שחורות ומבריקות. והאישה הזאת מחבקת את רן ומנשקת, ורן מתחבא מאחורי אבא. כשהגיעה שעת הפְּרָדה, הוא התחבא אחרי אבא והם הלכו. הוא ראה את האישה הזאת מנופפת להם לשלום אבל הוא שמח כבר להיפטר. הם חזרו באוטובוס, כי לאבא של רן הייתה פרווילגיה שלא הייתה לאף אבא אחר: האוטובוסים עצרו לו בכל מקום שעמד!

לאבא היה כסא מתקפל דק וירוק עשוי מַרְפֵּה ומתכת. אבא היה לוקח אותו בתוך התיק לתוך האוטובוס למקרה שלא יהיה מקום לשבת, ואם לא היה מקום ישיבה, אבא היה פותח את הכסא ומתיישב עליו. האוטובוסים היו מלאים, והזקנים בני ה-45 היו זורקים את הילדים מהמושבים. פעם עלה מאיר זית, שלא היתה לו מכונית. הוא היה קירח ואידיאליסט גדול (מדגיש רן באירוניה), ולימים נהיה מאכר בהסתדרות. לבסוף הוא ירד מהארץ בשנות ה-50. רן קפץ ונתן לו לשבת - הוא היה מבסוט, ורן הרגיש אידיוט. האוטובוס היה עובר במושבה הכי קרוב לבית. [מאוחר יותר] אבא קיבל מאגד מכונית לנסוע ברחבי הארץ בענייני עבודתו.

אחר כך עברנו לענייני אקטואליה. עדכנתי אותו בעניין עורכת הדין רות דוד, וסיפרתי לו שיואב יצחק כתב על מעלליה כבר לפני שנתיים.

זה הזכיר לו שיואב יצחק היה בשנות ה-80 כתב לענייני בורסה, ורצה להיכנס לבורסה באמצעות "בטוחה", ואז איציק שרם הטיל עליו טון, כי פחד שיחשוף שדוברת אוהב כסף. למרות שדוברת לא היה מושחת, אבל הוא אהב כסף...

אבל הזיכרונות מהתקופה המאוחרת יותר, הם כבר פרק באופרה אחרת, אותה אולי יספרו גם אחרים ....

חלם: רן; רשמה, ערכה, ועיצבה: רותי